

Nr 48

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nordiskt institut för samhällsplanering jämte motioner.

(2:a avd.)

PROPOSITIONEN

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 10, punkt E 66) beräknat medel till ett nordiskt institut för samhällsplanering, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 20, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 2 februari 1968, föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet förordats sluta överenskommelse med Danmark, Finland och Norge om inrättande och finansiering av ett nordiskt institut för samhällsplanering, dels besluta att institutet skall inrättas den 1 juli 1968, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta de i statsrådsprotokollet förordade tjänsterna som professor i Uo 27, dels till Nordiska institutet för samhällsplanering för budgetåret 1968/69 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 263 000 kr.

Av propositionen inhämtas vidare att det föreslagna institutet avses bli ställt under ledning av en styrelse med företrädare för nämnda fyra nordiska länder. Det föreslås bli samordnat med den svenska konsthögskolans arkitekturskola i fråga om personal och lokaler (på Skeppsholmen i Stockholm) dock utan att dess självständighet i vad gäller styrelse och ekonomi inskränks. Vid institutet kommer att bedrivas ettårig vidareutbildning av stads- och regionplanerare från de nordiska länderna samt forskarutbildning och forskning. Intagningskapaciteten avses bli 25 platser läsåret 1968/69 och 50 platser från och med 1969/70. Vid institutet föreslås från och med nästa budgetår inrättade tre professurer, varav en i fysisk planering, en i trafik- och kommunikationsteknik och en i ekonomisk geografi med samhällsplanering. Kostnaderna för institutets drift beräknas under det första verksamhetsåret uppgå till totalt 700 000 kr., av vilket belopp Sverige avses bestrida tre åttondelar.

MOTIONERNA

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 752 av herr *Fälldin m. fl.* och II: 959 av herr *Bohman m. fl.* vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av ifrågavarande proposition måtte, med ändring av Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser inrättande av en professur i trafik- och kommunikationsteknik och en professur i ekonomisk geografi med samhällsplanering, bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en professur i Uo 27 i regional och kommunal ekonomi och en professur i Uo 27 i kulturgeografi,

dels de likalydande motionerna I: 753 av herr *Högström* och II: 960 av herr *Wiklund* i Härnösand vari hemställts att riksdagen — med ändring av vad som föreslås i propositionen nr 20 — måtte besluta att det föreslagna institutet för samhällsplanering samordnas med tekniska högskolan i Stockholm,

dels motionen II: 958 av herrar *Bergman* och *Svanberg* vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av ifrågavarande proposition måtte uttala att den vid det nordiska institutet för samhällsplanering föreslagna professuren i trafik- och kommunikationsteknik bör utbytas mot en professur i ett samhällsvetenskapligt ämne.

UTSKOTTET

Den proposition om ett nordiskt institut för samhällsplanering som nu förelagts riksdagen är ett resultat av ett mångårigt nordiskt utredningsarbete. Den bygger på ett förslag i frågan som i slutet av år 1966 framlades av en nordisk kommitté. Detta förslag har remissbehandlats i Sverige varjämte under ärendets beredning hos Kungl. Maj:t samråd ägt rum mellan de berörda nordiska regeringarna. Den utformning som det blivande institutet fått i propositionen får givetvis ses mot bakgrund av dessa internordiska överläggningar även om ett formligt avtal i frågan ännu inte föreligger utan avses bli slutet först när Kungl. Maj:t erhållit riksdagens bemyndigande därtill.

I frågan om institutets förläggning har Kungl. Maj:t i propositionen anslutit sig till kommitténs förslag. Placeringen på Skeppsholmen i Stockholm i anslutning till konsthögskolans arkitekturskola kan enligt kommittén väntas få stor praktisk betydelse för båda parter och komma att bidra till att en stimulerande vetenskaplig miljö utvecklas. Departementschefen har anslutit sig till denna uppfattning och betonat att institutet och arkitekturskolan så långt som möjligt bör samverka i fråga om personal och lokaler samt, i den utsträckning det är lämpligt, samordna utbildnings- och forskningsverksamheten.

I motionerna I: 753 och II: 960 erinras om att samhällsbyggande och planering är verksamheter som i hög grad engagerar skilda områden inom samhällslivet

och det betonas att utbildningen vid institutet inte får göras för snäv. Mot den bakgrunden är frågan om institutets förläggning inte en fråga av underordnad betydelse. Motionärerna uttrycker starka farhågor för att anknytningen till konsthögskolan kommer att ge institutet en alltför ensidig inriktning och föreslår i stället en anknytning till tekniska högskolan i Stockholm. Därigenom skulle institutets möjligheter till en effektiv och tidsenlig insats i samhällsplaneringen med ett slag vidgas.

Propositionens förslag om ämnesområden för de tre professurerna vid institutet har väckt gensagor i de likalydande motionerna I: 752 och II: 959 samt i motionen II: 958. De förstnämnda båda motionerna vänder sig mot en överbetoning av samhällsplaneringens tekniska aspekter. Motionärerna uttalar att det nordiska institutet bör baseras på de i dagens läge observerade väsentligaste förutsättningarna för ett utvecklingsarbete inom samhällsplaneringen och att därför de tre professurerna bör fördelas på följande tre väsentliga, i motionerna närmare specificerade forsknings- och utvecklingsområden, nämligen regional och kommunal ekonomi, fysisk planering och kulturgeografi med regionalvetenskap.

Även i motionen II: 958 uttalas att de fysiska och tekniska momenten överbetonats i den föreslagna inriktningen av institutets verksamhet och inte balanseras av samhällsvetenskapliga aspekter så som sker i den planering på vilken institutets utbildning tar sikte. Den alltför tekniska inriktningen av institutet tar sig uttryck dels i anknytningen till arkitekturskolan, vars två professorer förutsatts skola medverka i institutets arbete, dels i de föreslagna ämnesområdena för de tre professurerna. Motionärerna anser att den föreslagna professuren i trafik- och kommunikationsteknik bör utbytas mot en professur i ett samhällsvetenskapligt ämne.

Den snabba tekniska utvecklingen och den rörlighet och föränderlighet som kännetecknar dagens samhälle gör samhällsplaneringen till en utomordentligt angelägen uppgift. Den mångfald av synpunkter som måste beaktas när det gäller utformningen av morgondagens miljö ställer stora krav på omdöme, klarsyn och kunskaper hos de människor som har att i de beslutande och i de tekniskt utredande organen ta ställning till frågor om samhällsplanering. Utskottet ser med tillfredsställelse att det mångåriga utredningsarbetet nu resulterat i ett förslag om ett gemensamt nordiskt institut för samhällsplanering. I motionerna har anförts intressanta synpunkter på väsentliga detaljer i förslaget nämligen institutets anknytning till konsthögskolans arkitekturskola och de föreslagna professurernas inriktning, och förslag har framförts om ändringar i dessa hänseenden.

Utskottet som har beaktat att propositionsförslaget får ses som ett uttryck för den gemensamma nordiska ståndpunkt som man efter ett långt utredningsarbete kommit fram till anser sig inte böra tillstyrka de i motionerna framförda förslagen. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag men vill samtidigt betona vikten av att de som i framtiden får ansvaret för verksamheten vid institutet och för dess fortsatta utveckling har blicken öppen för de krav på allsidighet i utbildningen och öppenhet för olika synpunkter som ställs på samhällsplanerarna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 753 och II: 960
 - a) bemyndigar Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet förordats sluta överenskommelse med Danmark, Finland och Norge om inrättande och finansiering av ett nordiskt institut för samhällsplanering,
 - b) beslutar att institutet skall inrättas den 1 juli 1968,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 752 och II: 959 samt II: 958 bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta de i statsrådsprotokollet förordade tjänsterna som professor i Uo 27,
3. att riksdagen till *Nordiska institutet för samhällsplanering* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 263 000 kr.

Stockholm den 19 mars 1968

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström (s), Gillström (s), Virgin (h), Axel Andersson (fp), Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Kaijser (h), Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Ottosson (h), Thorsten Larsson (cp), Högström (s), Wirtén (fp) och Johan Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Bohman (h), Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), Mellqvist (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Bergman (s), Turesson (h), fröken Olsson (s), herrar Gustafsson i Skellefteå (fp), Lindholm (s), Tobé (fp), Westberg (fp), Sjönell (cp), Jönsson i Arlöv (s) och Elmstedt (cp).

Reservation

av herr *Virgin* (h), fru *Wallentheim* (s), herrar *Kaijser* (h), *Ottosson* (h), *Högström* (s), *Bohman* (h), *Bergman* (s), *Turesson* (h), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Tobé* (fp) och *Westberg* (fp) som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Utskottet som» och slutar med »på samhällsplanerarna» bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening har i motionerna I: 752 och II: 959 framförts starka skäl för inrättande av professorer i regional och kommunal ekonomi samt i kulturgeografi i stället för de föreslagna professorerna i trafik- och kommunikationsteknik respektive ekonomisk geografi med samhällsplanering. Utskottet anser det önskvärt att professorer i förstnämnda båda ämnen i första hand kommer till stånd men anser sig, med hänsyn till att propositionsförslaget betraktas som ett uttryck för den gemensamma nordiska ståndpunkt som man efter ett långt utredningsarbete kommit fram till, inte kunna gå längre än till att förorda att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att — därest möjligheter därtill efter eventuellt erforderliga överläggningar med de andra nordiska ländernas regeringar visar sig föreligga — inrätta professorer enligt förslaget i ifrågavarande motioner i stället för professorer i trafik- och kommunikationsteknik respektive ekonomisk geografi med samhällsplanering. Kungl. Maj:t bör sålunda erhålla ett i förhållande till förslaget i propositionen vidgat bemyndigande i vad gäller inrättande av professorer. Vid bifall till vad utskottet sålunda föreslagit får även yrkandet i motionen II: 958 anses vara i viss mån tillgodosett. Vad angår det nya institutets förläggning biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker alltså motionerna I: 753 och II: 960. Utöver vad som framgått av det föregående har utskottet inte funnit anledning till särskilt uttalande eller erinran i anledning av Kungl. Maj:ts förslag.»

dels att utskottets hemställan under 2. bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 752 och II: 959 samt II: 958 bemyndigar Kungl. Maj:t att vid nordiska institutet för samhällsplanering inrätta tre professorer i Uo 27 med i första hand den ämnesinriktning som förordats av utskottet och i andra hand den som förordats i statsrådsprotokollet.»